

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm, B. No: 2021/44807 (5/11/2025)

Karar metni resmî kaynaktan aktarılmıştır; heyet, raporör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/44807)

Karar Tarihi: 5/11/2025

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, vergi tekniği ve inceleme raporları ile bu raporlara dayanılarak tesis edilen resen mükellefiyet işleminin iptali ve zararların tazmini talebiyle açılan davada masumiyet karinesi ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Başvurucu Hakkındaki Ceza Yargılaması Süreci

2. Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada başvuru hakkında 5/11/2019 tarihli kararla yağma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından beraatine, tefecilik suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 8. Ceza Dairesi 12/4/2022 tarihli kararıyla istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Başvurucunun eşi bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 26/3/2024 tarihli kararı ile başvuru hakkındaki diğer tefecilik suçlarına ilişkin ceza dosyalarının getirilmesi, eylemler arasında hukuki kesinti oluşup oluşmadığı, zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı ve mükerrer dava olup olmadığının saptanması gerekçeleriyle mahkeme kararını bozmuştur. Dosya ilk derece mahkemesine gönderilmiş olup yargılama devam etmektedir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

3. Başvurucu hakkında vergi tekniği ve inceleme raporları tanzim edilmiştir. Bu raporlarda başvurucunun tefecilik yaptığı, faiz karşılığı borç para verdiği ve faiz kazancı sağladığı tespitleri yapılmıştır. Bu nedenle başvuru hakkında resen mükellefiyet tesis edilmiştir. Bunun sonucunda başvurucunun maaşından sosyal güvenlik destek prim kesintileri yapılmıştır. Başvurucu resen mükellefiyet tesis edilmesi işleminin iptali, yapılan kesintiler nedeniyle maddi ve manevi zararın tazmini, daha önce açtığı ve kazandığı davalar nedeniyle uğradığı zararın tazmini talepli davayı 18/2/2019 tarihinde açmıştır.

4. Manisa Vergi Mahkemesi (Mahkeme) 20/11/2019 tarihli kararıyla;

i. Mükellefiyet tesis işlemi yönünden davayı kabul etmiş ve işlemi iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde vergi tekniği ve inceleme raporlarında adı geçen kişilerle başvuru arasındaki ilişkinin ticari ilişki olduğunun taraflarca kabul edildiği, başvurucunun faiz karşılığı borç verdiği ve çek kırmak suretiyle faiz geliri elde ettiği yönünde şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delillerin ortaya konulmadığı tespitlerini yapmıştır. Ayrıca başvurucunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu gerekçesiyle daha önceki döneme ilişkin cezalı tarhiyatlara karşı açtığı davaların da ilgili dönemlerde faiz geliri elde edildiğinin somut olarak tespit edilemediği gerekçesiyle kabulüne karar verildiğine işaret etmiştir.

ii. Maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvuru tarafından açılan önceki davaların kabul edildiğini vurgulamış ve mükellefiyet nedeniyle başvurucunun maddi ve manevi açıdan uğradığı bir zarardan söz edilemeyeceği tespitini yapmıştır. Ayrıca talep edilen tazminatın başvuru tarafından hangi hususlar

dikkate alınarak belirlendiğinin açık ve net ortaya konulmadığı, başvuru tarafından oluşturduğu iddia edilen zararlar davalı idare işlemleri arasında açık bir illiyet bağı bulunduğunun hukuken itibar edilebilir nitelikte belgelerle ispatlanamadığı değerlendirilmelerinde bulunmuştur.

iii. Vergi tekniği ve inceleme raporlarının iptali talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, dava konusu edilen raporların kesin ve yürütülmesi gereken nitelikte işlemler olmadığı tespitini yapmıştır.

5. Başvuru ve davalı idare, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesi (Daire) 31/3/2021 tarihli kararıyla Mahkeme kararını kaldırmış ve her bir talep bakımından davanın ayrı ayrı reddine karar vermiştir. Mükellefiyet tesis işlemi yönünden verilen kararın gerekçesinde önceki davalarda verilen kabul kararlarının vergi tekniği ve vergi inceleme raporları irdelenmeksizin verildiği, vergilerin tarh zamanasına uğradığı gerekçesiyle davaların kabul edildiği tespitini yapmıştır. Gerekçenin devamında Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davaya ve kararın gerekçesine atıf yapılmış ve başvuru bu dosyada tefecilik suçundan ceza aldığına işaret ederek hem bu karar hem de vergi raporları gereğince başvuru tefecilik faaliyetini sabit görerek davanın reddine kesin olmak üzere karar vermiştir. Başvuru, kesin nitelikteki Daire kararına karşı 21/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 24/6/2021 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Daire 7/9/2021 tarihli kararıyla, kararın kesin olduğu gerekçesi ile temyiz başvurusunun reddine karar vermiştir. Başvuru bu karara karşı da temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Dokuzuncu Dairesi 7/2/2022 tarihli kararı ile temyiz başvurusunun reddine ilişkin Daire kararını onamıştır.

6. Başvuru, nihai hükmü 24/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/6/2021 tarihinde, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Masumiyet Karanesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvuru; Akhisar Ağır Ceza Mahkemesi dosyasının kesinleşmediğini, bu karara dayanılarak kurulan hükmün masumiyet karanesini ihlal ettiğini, vergi tekniği raporunun tek taraflı düzenlendiğini ve kendisine dahi tebliğ edilmeyen bu rapora dayanılarak karar verilmesinin silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Ayrıca istinaf incelemesinin duruşmalı yapılmasının istenilmesine rağmen duruşmalı yapılmamasının adil yargılanma hakkının ihlali olduğunu ileri sürmüştür. Kendisine haksız davalar açıldığını, bu davaları kazandığını ancak bu süreçte başta avukat ücreti olmak üzere birçok masraf yaptığını, tazminat taleplerinin reddedilmesinin etkili başvuru hakkı ile hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, masumiyet karanesi yönünden değerlendirmelerde bulunulmuştur. Mahkemenin gerekçesinde Akhisar Ağır Ceza Mahkemesindeki yargılamaya atıf yapılmakla birlikte kullanılan ifadelerin ceza yargılaması anlamında suç isnat eden ya da başvuru suçlu olduğunu ifade veya ima eden bir anlam içermediği değerlendirilmiştir. Başvuru, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki şikâyetlerini yinelemiştir.

9. Başvuru, masumiyet karanesi kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karanesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Masumiyet karanesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz ([2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

12. Masumiyet karanesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması ya da ceza yargılaması mahkûmiyet dışında bir kararla sona ermesine rağmen sona ermeye ilişkin kararda sanığın suçlu olabileceğinin ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karanesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır ([1. B.], B. No: 2013/2696, 9/9/2015, §§ 38, 39).

13. Somut olayda başvuru, hakkında tesis edilen resen mükellefiyet işleminin iptali ve bundan dolayı meydana gelen zararların tazmini için dava açmıştır. Mahkeme, resen mükellefiyet işlemini iptal etmişse de Daire, kararı kaldırmış ve bu talep yönünden de davanın reddine karar vermiştir. Daire gerekçesinde henüz kesinleşmemiş olan ve yargılaması devam eden Akhisar Ağır Ceza Mahkemesinin kararına atıf yapmış ve gerekçesinde "...davacının da aralarında bulunduğu sanıkların farklı tarihlerde mağdurlar ... üzerinden tefecilik suçlarını işlediklerinin sabit olduğu..." ve "...yönelik eylemini gerçekleştirdiğinin tüm dosya kapsamına istinaden sabit bulunması üzerine 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun "Tefecilik" başlıklı 241. maddesine istinaden cezalandırıldığı..." ifadelerine yer vermiştir. Başvuru hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmamasına rağmen Daire gerekçesinde kullanılan ifadeler başvurunun üzerine atılı suçları işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet vermiş, bu suretle başvurunun masumiyetine gölge düşürmüştür.

14. Bu itibarla Daire kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler nedeniyle başvurunun ceza yargılanmasına konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı anlaşıldığından Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karanesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvuru, Dairenin vergi tekniği raporunun idarenin iç işleyişine ilişkin olduğu değerlendirmesini yaptığını ve bu nedenle iptal talebinin incelenmeksizin reddine karar verdiğini, buna rağmen bu rapora dayanarak tefecilik suçunu işlediği sonucuna varıldığı ve bu durumun da çelişkili olduğunu, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini beyan etmiştir.

16. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır.

Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütölüp yürütölmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

19. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeye aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

20. Somut olayda Mahkeme gerekçesinde vergi tekniği ve inceleme raporlarında adı geçen kişilerle başvuru arasındaki ilişkinin ticari ilişki olduğunun taraflarca kabul edildiği, başvurucaunun faiz karşılığı borç verdiği ve çek kırmak suretiyle faiz geliri elde ettiği yönünde şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delillerin ortaya konulamadığı tespitleri yapılmıştır. Ayrıca başvurucaunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunduğu gerekçesiyle daha önceki döneme ilişkin cezalı tarhiyatlara karşı açtığı davalarda da ilgili dönemlerde faiz geliri elde edildiğinin somut olarak tespit edilemediği değerlendirilmesi yapılmıştır.

21. Daire ise gerekçesinde başvuruca hakkında düzenlenen vergi tekniği ve vergi inceleme raporlarının irdelenmediği, başvurucaunun ikrazatçılık faaliyetinde bulunup bulunmadığı yönünde bir değerlendirme yapılmadığı hususlarına işaret etmiş ancak vergi tekniği ve vergi inceleme raporlarına ilişkin hangi hususlara dayanılarak anılan sonuca nasıl ulaştığına yönelik ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvuruca, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Masumiyet karinesi ve gerekçeli karar hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucaunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvuruca; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 20.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali

kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karanesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karanesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin masumiyet karanesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Vergi Dava Dairesine (E.2020/1163, K.2021/510) iletilmek üzere Manisa Vergi Mahkemesine (E.2019/232, K.2019/1466) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.